

פרוטוקול מס' 320

מישיבת ועדת העבודה ביום ד' כ"ו באייר תשל"ו - 26 במאי 1976. בשעה 8.30

ג כ ח ו:

חברי הוועדה:
ש. ארבל-אלמוזלינו - יו"ר
מ. גז
ל. דיצימן
י. דרביצקי (יורין)
א. לבנברמן
ד. לוי
א. לין

מוזמנים:
סגן שר החקלאות ג'. מועדי
חבר-הכנסת ד. זכין
ד. פלאח
מ. אבני
ד. כוכבי
ד. גלבדט
מ. גורדון
א. ישי
- סתאם לעניני הדרוזים
- משרד השיכון
- מנהל שירות התעסוקה
- משרד העבודה
- נציבות שירות המדינה
- עוזר שר הבטחון

מזכיר הוועדה: מ. טשולם

רשמה: מ. הלנברג

- סדר-היום:
1. שיכונים לחיילים דרוזים משוחררים - הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ג'. מועדי.
 2. דרכים למימוש זכויות החיילים המשוחררים - הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ד. זכין.

- 1737 -

(נתקבל דיוק 7.6.76)

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני פותחת את הישיבה.

שיכונים לחיילים דרוזים משוחררים - הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ג'. מועדי

דרכים למימוש זכויות החיילים המשוחררים - הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ד. זכין

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני מקדמת בברכה את חבר-הכנסת דב זכין, שהעלה את אחת ההצעות העומדות על סדר היום של הישיבה. אני מצטערת שחבר-הכנסת, סגן שר החקלאות, ג' עבר מועדי עדיין לא הגיע לישיבה. הוא התנצל ואני מקווה שהוא לא יאחר הרבה.

הצעתו של חבר-הכנסת זכין מחייבת אותנו להרחיב את הדיונים מעבר לנושא השיכונים.

אני מקדמת בברכה את מר פלאח, מתאם לעניני הדרוזים במשרד ראש הממשלה, וכן את מר אבני ממשרד השיכון, מר גלברט ממשרד השיכון, מר כוכבי, מנהל שירות התעסוקה, מר גורדון מנציבות שירות המדינה ומר ישי, עוזרו של שר הבטחון.

אבקש מחבר-הכנסת זכין שיפתח.

ד. זכין: ברשותכם, אעמוד על הדברים בקיצור נמרץ, כדי שתהיה לנו אפשרות לשמוע את דבריהם של המוזמנים האחרים.

כיצד הגעתי להצעה לסדר-היום? הגעתי להצעת זו מתוך ביקורים בכפרים דרוזיים, על פי הזמנתם של חברים שונים, ומתוך הסתכלות בהם, וכן לאחר ששמעתי דברים הדורשים טיפול.

את ההצעה שלי העליתי לפני המאורעות של 30 במארס, ואם כי אין לדברים נגיעה ישירה הרי יש להם נגיעה מסויימת אלא שלא אכנס לניתוח יסודי של הפרובלמטיקה במגזר הערבי.

אין לי ספק, לאחר שעיינתי בדברים והתקשרתי עם דרוזים הקרובים לנושא, שחלה התפתחות עצומה באורח חייהם של הדרוזים מאז קום המדינה, ובתחומים מסויימים צריך לדבר לא רק על מכפלה אלא על גידול חיובי פי עשרה, גידול חיובי, ואף על פי כן, אני רוצה להעיר הערה מתודית. אנחנו לא יכולים לעבוד על בסיס של הנחה או השוואה לגבי מה שהיה עד שנת 1948. אני אומר זאת קודם כל מבחינת התבונה והתועלת. לא התכנסנו כאן לדיון אקדמי או לסימפוזיון. ההשוואה הזאת איננה תופסת במציאות הריאלית בקרב הדור הצעיר, הדרוזי או הערבי. כקו מדריך צריכה להיות השוואה למציאות הסובבת אותם ולחלק המוביל בחברה הישראלית, כי אחרת נחטיא את המטרות. אני קובע את המתודה הזאת, כי בלי זה לא נעשה מה שצריך לעשות.

הנתונים שהובאו לידיעתי הפתיעו גם אותי. לדוגמה, לא ידעתי שכ-80% מבני העדה הדרוזית הם צעירים עד גיל 45 שנים וכי מתוך 7000 חיילים משוחררים הם הכוח המוביל, בשעה שההנהגה מורכבת מאנשים בגיל שמונים. עובדה זו מהווה את אחד הקונפליקטים הפנימיים. יתר על כן, משידור של "השעה השלישית" בטלוויזיה למדנו לדעת שכמחציתה של האוכלוסיה הערבית הם צעירים עד גיל 16 שנים, וצעירים עד גיל 30 מהווים כ-70%. פירושו של דבר שרובה הגדול של האוכלוסיה הם אנשים שגדלו בארץ, וכך צריך לראות את הדברים.

ד. זכין:

אני פטור מלציין, כי הדרוזים משרתים
בצה"ל החל משנת 1956, על-פי יוזמתם,
אם כי אין לגביהם שירות חובה. הם מגינים על הגבולות ויש להם תחושה שהם
נמצאים במקומות המסוכנים ביותר. הם מטפחים מאד את זכרון חלליהם שנפלו.
יש להם בית קברות גדול בעוספיה והדבר הזה מחדד עוד יותר את התחושות
והמתיחות לגבי החלק המוביל בחברה הישראלית, בעיקר בקרב החיילים המשותתפים.

לדעתי, רצוי שניתן דעתנו לטענותיהם של
החיילים הדרוזים. הם טוענים שיש יחידות אשר אינן פתוחות בפניהם. הם
מבקשים שילוב מלא בכל יחידות צה"ל. לאחרונה שמעתי שהראשון מביין החיילים
הדרוזים נתקבל לאחד הקורסים הגבוהים ביותר של צה"ל. עוד שמעתי שיש תכנית
לשלוח חיילים דרוזים לחוץ-לארץ, להשתלמות. יש לכך חשיבות מרובה. הצעירים
הדרוזים מתעניינים מאד בתנאים של העתודה האקדמית.

הבעיה החמורה של הזוגות הצעירים הדרוזים
מהווה עולם ומלואו. אם אני רוצה לתאר את מרכז הבעיות - זה ענין השיכונים.
לצערי הרב, לשטח זה לא שמנו לב. יתכן שהתחשבנו בעובדה שהדרוזים נהגו לבנות
את ביתם בעצמם ולכן לא טיפלנו בבעיה זו, אבל עם השנים מסתבר שהם זקוקים,
ואני מדבר על הזוגות הצעירים, לטיפול, לעזרה ולסיוע כמו כל זוג צעיר אחר.
אני יודע שהמצב תוקן בשנה שעברה, המענק שופר והשווה והוא עומד כיום על
סכום של 60 אלף לירות לעומת 15 אלף לירות.

בעיה זו קשורה בשחרור אדמות והקצאת
אדמות. אני יודע ששר החקלאות הקודם, וגם שר החקלאות הנוכחי, הבטיחו לעשות
בנקודה זו, שאני רואה בה חשיבות מרובה וטוב יהיה אם ימלאו את ההבטחה
לתכנן עיירה בשביל חיילים דרוזים שישתכנו בצפון.

מר אבני: מה זה שייך לשר החקלאות?

ד. זכין: מבחינת הקרקעות. הוא אמר שיוקצה שטח
מתאים להקמת עיירה לחיילים דרוזים.
צריך לבחון את הדברים, כי היתה הבטחה בענין זה.

נקודה נוספת - תיעוש הכפרים. שמעתי
דברים חיוביים רבים על חשבוננו של משרד המסחר והתעשייה בדבר סיוע לחישמול
הכפרים, שכמעט כולם חוברו לרשת המרכזית.

מר אבני: כולם חוברו.

ד. זכין: יש תשתית וחשמל בעוצמה מלאה להקמת
מפעלים, והם מחכים לסיוע. אני יודע
שזו בעיה כלכלית אשר קיימת לא רק בקרב הדרוזים. אני יודע שעדיין לא קיימת
אצל בעלי היכולת הדרוזים והערבים להשקיע במפעלים. צריך לעשות מאמץ בענין
זה.

אשר לבעיות החינוך: כאן חל גידול עצום
והיתה התקדמות אדירה, והדרוזים יודעים זאת ומנדים בכך. יחד עם זאת נודמנת
לכמה כפרים גדולים שעדיין קיים בהם מחסור רב במבנים מתאימים, בעיקר לבתי-
ספר תיכוניים, והתלמידים צריכים לנדוד וללמוד במרחק רב מן הכפר. אבל
הבעיה המרכזית בשטח החינוך, והיא יפה לא רק לדרוזים, היא הבעיה של קליטת
האינטלגנציה.

ד. זכין:

הרחבנו את החינוך עשרה מונים, לרבות החינוך התיכון, אבל אולי לא לקחנו בחשבון שצריך לזכור את המעגל. בכל שנה יוצאים ממערכת החינוך המשתכללת והמתקדמת מאות תלמידים וצריך לתת להם תשובה. התשובה, באופן מתוכנן, לא ניתנה עד כה, לא מהותית ולא כמותית.

בקרב הדרוזים יש קרוב ל-1000 אקדמאים ועוד 760 בדרך, בשנתיים הקרובות. כפי שנמסר לי, רק מעטים מהם נקלטו במסגרת המנגנון הממשלתי, ואותו מצב קיים גם במסגרות ציבוריות, וכאן יש כר נרחב לקליטה. יתכן שיש מקום גם להסב אקדמאים, אלא שזו בעיה כללית בארץ. אני יודע שיש לנו מצוקה מבחינת הקליטה של אקדמאים בכלל וצריך לבצע הסבות כדי לקלוט אותם.

אני מדבר על הכשרה מזורזת יותר של מורים דרוזים. לדרוזים יש בתי-ספר שמועסקים בהם מורים מעדות אחרות, וצריך להדביק את הפיגור הקיים בשטח זה.

בסך-הכל, נוכחתי לדעת שקיים אצל הדרוזים רצון גדול ועז, תוך כדי שמירה על היחוד שלהם, להשתלב ממש בכל התחומים. יחד עם זאת יש אצלם תחושה של קיפוח, שלא שילבנו אותם בקצב הממאים, אם כי הם מודים שנעשה הרבה.

עלינו לחדול מעשיית השוואה עם מדדים בטרם מדינה ולהביט על מדדים של החברה הישראלית.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: נשמע עכשיו פרטים על הנעשה, מפי מר פלאח, המתאם לעניני דרוזים במשרד ראש הממשלה. אני משתמשת בהזדמנות זו כדי לברך את מר סלמן פלאח להתמנותו לתפקיד זה ואנחנו מאחלים לך, מר פלאח, הרבה הצלחה, כי הצלחה במקרה זה פירושה שילובם של הדרושים בחיי החברה והמשק בארץ.

ס. פלאח: ברשותכם, אמסור סקירה כללית ורק פה ושם אגע בעניניהם של משרדים שונים.

אני מניח שידוע לכולנו שכתוצאה מלחץ ומדרישה מתמדת של רובם המכריע של הדרוזים, בעיקר בשנים האחרונות, החליטה הממשלה, ב-26 באוקטובר 1975, שהטיפול בדרוזים יוצא ממסגרת המחלקה הערביות ובמשך תקופת המעבר, עד שהטיפול בהם ישולב במסגרות הכלליות, תוקם ועדת מנכ"לים, שבה משתתפים כיום מנכ"לים או נציגים של 14 משרדים, דהיינו, כל המשרדים המטפלים בין היתר גם בדרוזים, להוציא את משרד הקליטה ואת משרד החוץ. הוועדה קיימת ופועלת ומר אלחנן ישי, עוזר לשר הבטחון, וכן מר אבני, ממשרד השיכון, חברים בה. בראש הוועדה עומד מר עמוס עירן, מנכ"ל משרד ראש הממשלה. אני משמש מרכז של הוועדה ומלווה את הטיפול הדרוש בין ישיבה לישיבה, מלווה את הוועדה בטיפול השוטף, וזה למעשה תפקידו של המתאם בין המשרדים השונים ובין הדרוזים, בעיקר באותם נושאים שבהם צריכה להיות יד מכוונת. תפקידו לגרום לכך שיהיה היאום בין המשרדים השונים וכן להפעיל עקרונות כלליים.

הוועדה קיימה מספר ישיבות, קיבלה החלטות או לפחות דחפה את הטיפול בנושאים שונים. בדרך כלל ניתן לדברים פרסום רשמי בעתונות בארץ. אציין לדוגמה את משרד השיכון, שלעומת 8 מיליון לירות, שהוקצבו בעבר לעניני הדרוזים, הוקצב לנושא זה השנה סכום שמעל ל-50 מיליון לירות. גם משרד הבטחון פתח את שעריו לפני החיילים המשוחררים הדרוזים וכוונתי למפעלי התע"ש, התעשייה האווירית והשק"ם. גופים אלה מחפשים מוסמכים דרוזים. אלא שהאחריות אינה ראויה.

ס. פלאח:
אני חייב לציין שגם אני נתבקשתי להתערב
כדי להביא דרוזים למפעלים שצינתי אלא

שלא הצלחתי להביא אנשים.

עקרונית, המדיניות היא להביא לשילובם המלא של הדרוזים בחיי החברה והכלכלה במדינה, וכמובן גם שילובם במסגרות הטיפוליות השונות. כתוצאה מכך יש כיום הצעה, אם כי אין עדיין החלטה סופית, שמחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית תטפל גם בכפרים הדרוזים, כפי שהיא מטפלת בישובים היהודיים.

א. ישי:
הכוונה היא לתכנון הכפרי.

ס. פלאח:
הצעה זו נמצאת כרגע בדיונים בדרג הגבוה ביותר ואני מקווה שבעתיד הקרוב תובא לפני

ועדה המנכ"לים להחלטה סופית.

אנחנו דנים בהקמת קרן לפיתוח הכפר הדרוזי. מר הראל מן ההסתדרות הוא בעל ההצעה. הכוונה היא שתהיה קרן יסוד בסכום של 5 מיליון לירות, שתוקם עכשיו, בהשתתפותם של הדרוזים, שירכשו מניות בסכום של מיליון לירות, ההסתדרות תוסיף מיליון לירות והממשלה גם היא תוסיף סכום דומה. המשרדים השונים מקווים שימצאו עוד 2 - 3 מיליון לירות כדי שתהיה, כאמור, קרן בהון יסודי של 5 מיליון לירות. כספי הקרן יהיו מיועדים לתחומים שאינם נמצאים כיום בתחומם של המשרדים השונים, בעיקר כדי להתגבר על הפיגור הקיים. משרד השיכון הגדיל אמנם את תקציבו פי שמונה, אבל לא זה המצב לגבי המשרדים האחרים, והקרן הזאת תסייע להתגבר על הפיגור.

ההצעה לסדר-היום מדברת אמנם על חיילים

משוחררים אבל אני לא רואה הבדל בין חיילים משוחררים ובין האוכלוסייה הדרוזית בכללה. הבעיה היא כללית. מדובר על חינוך, שיכון, תעסוקה ונושאים אחרים הנוגעים לכלל הדרוזים ואפילו על מועצות מקומיות. כאמור, הנושא הוא כללי.

נכון שיש כ-1000 דרוזים משכילים, אמנם לא

כולם אקדמאים אבל כולם בוגרי תיכון פלוס וחלקם אקדמאים. יש ביניהם בוגרי סמינר למורים. לפי הנתונים שבידינו אין בעיה של תעסוקה של צעירים אבל יש בעיה של הסבה, אם כי מדובר במספרים קטנים ביותר, לגבי סטודנטים שסיימו את לימודיהם לאחרונה. יש כיום מצב שסטודנט אשר סיים את לימודי ההנדסה שלו בטכניון נאלץ לעסוק בהוראה, מפני שהוא לא נקלט בעבודה במקצועו. ברור שמצב זה מהווה מקור לתסיסה ולהתמרמרות. או אציין מצב שסטודנט סיים לימודיו במסגרת קורסים לטכנאים, או שסיים לימודיו בבית-ספר להנדסאים, אבל מכיוון שאין תיעוש בכפר הדרוזי אין הוא יכול להיות מועסק במקום מגוריו, ומכיוון שמצב התעסוקה לא קל גם בעיר, הוא מעדיף לעסוק בהוראה אם כי לא זה המקצוע שרכש לעצמו. ברור שמצב זה איננו טוב לא לצעיר הדרוזי ולא לחינוך, כי העוסקים בהוראה אינם מורים שהוכשרו לכך. זו אמנם בעיה של מעטים, אבל הם מהווים מקור לתסיסה.

ואם אני מדבר על תסיסה, אני רוצה לציין

שיש כיום בין הצעירים הדרוזים תסיסה חיובית וקונסטרוקטיבית ויש דרישה לשיוויון זכויות ושיפור המצב הכללי.

אשר לאקדמאים: כפי שצינתי, יש הזקוקים

להסבה מקצועית. יש חיילים משוחררים לא מעטים המשתייכים לקטיגוריה זו. הצעתי היא לקיים קורסים של הכשרה מקצועית והסבה.

ס. פלאח:

אשר לנושא החינוך: משרד החינוך, עוד לפני החלטת הממשלה, פעל בכיוון של הוצאת הטיפול בדרוזים מן המחלקה הערבית. לפני כשנה-וחצי הוחלט על טיפול פדגוגי נפרד בדרוזים, כאשר המינהל יועבר למחוזות הרגילים; כי במה שנוגע לטיפול המינהלי - אין בו שום יחוד והוא יכול להעשות במחוזות השונים, אבל לא כן הטיפול הפדגוגי. המחוזות השונים או המשרד, המטפלים בתכניות לימודים למיגור היהודי, אינם יכולים לנהוג כך לגבי הדרוזים. לפיכך כל מה שנוגע לתכניות לימודים ספציפיות, דגש על הכשרת מורים על-פי המדיניות החדשה - כל זה נעשה במשרד במסגרת של יחידה נפרדת והוקמה ועדה בשם "ועדה לחינוך ותרבות לדרוזים", שאני עומד בראשה. יחידה זו הוקמה לפני כשנה והיא עדיין קיימת ועובדת על הכנת תכניות לימוד וספרי לימוד מיוחדים לדרוזים.

אגב, בעיית הזהות קיימת כיום אצל חלק מהצעירים הדרוזים. אנחנו מטפלים בשאלה זו ואולי נציע הצעות בתחום זה במסגרת ספרי לימוד, תכניות לימוד ותכנים חינופיים.

אשר לסטודנטים: לפני כשנה פהחנו, בשיתוף עם אוניברסיטת חיפה, מכינה מיוחדת, בעיקר לחיילים משוחררים אבל לא רק לחיילים משוחררים, בה נקלטו 30 דרוזים שלחלק מהם אין תעודת בגרות ואילו לחלקם יש תעודת בגרות אלא שאין היא מאפשרת להם להתקבל לאוניברסיטה במישרין ויש להם צורך בשנת הכנה. קבוצה זו מסיימת השנה את הלימודים במכינה. יש תקציב, ואנחנו מטפלים השנה בהקמת מכינה כזו בטכניון בחיפה, לתלמידים בוגרי בתי-ספר תיכוניים במגמות ריאליות, שאינם יכולים להתקבל לטכניון בגלל ממוצע נמוך מהנדרש או בגלל חוסר בתעודת בגרות מושלמת. תפקידה של המכינה הזאת להכין את התלמידים האלה כדי שיוכלו להתקבל לטכניון. מדובר בבוגרי תיכון שעדיין לא נכנסו לשירות הצבאי ומטפלים בכך שאולי תהיה דרך לדחות את שירותם. התלמידים האלה אינם יכולים להיות במסגרת העתודה האקדמית מפני שאינם מצטיינים, להיפך, רמתם נמוכה מן הנדרש ולכן יש צורך בהכנתם המיוחדת כדי שיוכלו להתקבל למוסדות ההשכלה הגבוהה.

יותר מ-50% מן המורים המלמדים כיום בבתי-ספר דרוזיים אינם משתייכים לעדה הדרוזית. יש כיום מקום לפחות ל-400 מורים דרוזים, אבל אין בוגרי תיכון שיש להם השכלה מינימאלית להוראה. המורים הדרוזים, שמספרם כ-350, חלק מהם אינם מורים במקצועם אבל קלטנו אותם משתי סיבות: האחת - בגלל המחסור במורים, והשניה - מפני שהם לא הצליחו להסתדר במקצוע אחר. משרד החינוך ער לבעיה זו ועושה כדי לפתוח כיתת סמינר לבנות דרוזיות. עד היום הגיעו בסך-הכל שתי בנות לסמינר למורים. הסיבה למספר אפסי זה של בנות היא מפני שהסמינר מעורב ומפני שהלימודים מתקיימים בעיר ולכן על הבת לעזוב את הבית.

לפני שנתיים קיימנו פגישה עם בוגרות בתי-ספר תיכוניים במשך שלוש השנים האחרונות ואנשי משרד החינוך ניסו לשכנע ולקבל הסכמה שהבנות תיסענה לחיפה ומשרד החינוך יסע בהוצאות הנסיעה כדי למנוע מהן לינה מחוץ לבית. היה זה נסיון שלא הצליח. ההורים אינם מסכימים להסדר.

לכן, כאמור, השנה אנחנו חושבים לפתוח כיתת סמינר לבנות באחד מבתי-הספר הדרוזיים. אני מקווה שתהיינה מועמדות לכיתה זו.

נקווה שיהיו הורים שיתירו לבנותיהם ללכת לכיתה זו, כי הבנות רוצות בכך.

א. ישי:

ס. פלאח:

אשר לסיוע לסטודנטים: יש מועצה ציבורית לעידוד ההשכלה בקרב הדרוזים. אם כי תפקידה של המועצה לסייע לחיי התרבות בכפרי הדרוזים היא מצטמצמת כיום בסיוע לסטודנטים ובמתן מילגות לסטודנטים. השנה הקציב משרד החינוך סכום של 105 אלף לירות, ומדובר ב-180 סטודנטים דרוזים הלומדים ביום, וזה נוסף למילגות שהם מקבלים מהאוניברסיטאות וממקורות אחרים. זה סיוע נוסף. בסוף חודש יוני תחייס חלוקה של המילגות. המועצה הזאת חתלק מילגות בסכום של 120 אלף לירות לסטודנטים דרוזים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

תודה למר סלמן.

נשמע עכשיו פרטים על מה שנעשה בשטח השיכון.

מר אבני:

אני אתיחס לנושא השיכון במובן יותר רחב מאשר דיור במובן הצר של המלה.

מיד עם החלטת הממשלה על שילוב הטיפול בדרוזים ובצ'רקסים, התחיל משרד השיכון בטיפול בכיוון זה.

ס. פלאח:

בוועדת המנכ"לים שלנו עדיין לא הוחלט שאנחנו נטפל גם בצ'רקסים.

א. ישי:

במציאות מטפלים גם בהם, אם כי זה עדיין לא מוגדר.

מר אבני:

משרד השיכון הטיל על המינהל שאני עומד בראשו, להתחיל בטיפול בכיוון החלטת הממשלה, שנתקבלה במאי 1975, החל מ-1 ביולי 1975.

ס. פלאח:

ההחלטה על השילוב נתקבלה אמנם במאי 1975 אבל על הקמתה של ועדת המנכ"לים הוחלט ב-26 באוקטובר 1975.

מר אבני:

כדבר ראשון עשינו פעולה לימוד וסיקור של הנושאים. התיאור של חבר-הכנסת זכין הולם את המציאות - בצד ההתקדמות יש גם פיגור. אינני יודע אם הפיגור הקיים הוא תוצאה של חוסר פעילות מקומית או חוסר טיפוח וסיוע מצד מוסדות המדינה.

אגב, במאמר מוסגר אומר כי מצב דומה לזה שרר עד לפני שנה במוסדות הוותיקות בגליל.

ברור שבמשך שנה - שנתיים אי-אפשר לסגור פערים שנוצרו במשך שנים. פיגור משמעותי קיים בעיקר בתשתית - במוסדות ציבור, בשירותים, בבנייני חינוך, ואני מתייחס לצד הפיסי של החינוך כגון: בניינים וכו'.

אין להתעלם מכך שקיימת בעיה כלכלית והיא מסועפת למדי.

יש התחלה של טיפול עם מינהל מקרקעי ישראל להעמיד שטחים לצרכי בנייה, אלא שההיקף איננו מספיק, הוא איננו מספיק לטווח קצר וברור שיש להכין עתודה קרקעית מתוכננת ומפותחת לטווח יותר ארוך. אני מניח שהמורכבות של הבעיה ידועה לחברי הוועדה. יש עניין של בעלויות, הסדרים, רישומים וכו'. מכל מקום, יש צורך בתנופה וזרז הטיפול. יש מקום להחשת הטיפול בעיקר במה שנוגע לטווח בינוני וארוך.

מר אבני:

אני מבקש לומר כאן דבר שאמרתי לנציגי הדרוזים שהופיעו בוועדת המנכ"לים, דבר שאמרתי גם בסיורים וגם ביום עיון עם ראשי המועצות המקומיות אשר התקיים בחודש פברואר, שבצד זכויות יש חובות ויש כמה תופעות שיהיה צורך להתגבר עליהן. אתן דוגמאות: יש מושג מקודש שאין הפקעה של אדמה. מבחינת המנטליות והרצון - צריך לכבד זאת כמיטב היכולת, אבל אם איסור זה חל על צרכי הכפר עצמו - יש מקרים שאי-אפשר יהיה למצוא להם פתרון. ברוב הישובים הדרוזיים אין כבישים. בימינו זו תופעה שאיננה יכולה להיות נסבלת. אמרנו שיש להכין תכניות ולהקדיש את מירב הכוח לענין זה, כי יש להניח שהדבר ישנה את יחסו של בן הכפר לכפרו מה גם שבחורף לא יאלצו התושבים ללכת בבוץ ובקיץ - באבק. נתבקשנו להזמין את התכניות. קיבלנו זמנית את המשאלה הזאת מכיוון שאין להם מחלקות טכניות. ברור שבדור המקרים התואר של הכביש טבעי, כי יש עובדה קיימת, הישוב בנוי ולא יעלה על הדעת להרוס בתים, אבל יש מקרים שמבחינת התואר והמבנה ההנדסי צריך לבצע שינוי. אם אפשר לעקוף - נעשה זאת, אבל יש מקרים שהדבר לא ניתן מבחינה מקצועית. בכל מקרה צריך "לחרוש" חזק את השטח כדי לאפשר ביצוען של תכניות קיימות ומוקצבות.

יש מצב של חוסר טוטאלי במבני ציבור,

מבני קהילה, מבני שירותים, מועדונים לנוער וכו'. כאן עלי לציין שאולי נצטרך ללכת לכפילות של מועדונים - לבנות ולבנים בנפרד. ברור שנכבד רצון זה, מה גם שיש הצדקה לשני מועדונים כאשר מדובר בכפר גדול שמועדון אחד לא ימלא את הצרכים. מבנים כאלה, מטבעם, צריכים להיות במרכז הכפר כי אחרת הם לא יופעלו מפני שהאנשים לא ילכו לקצה הכפר. גם במקרים אלה, אם כי אינני אומר זאת טוטאלית, המגרשים במרכז הכפר הם בבעלות פרטית או בסכסוך.

ד. זכין:

כמו בחורפיש, למשל.

מר אבני:

נכון.

אשר לתכנון: רק לפני כחודש היה מקרה

ראשון של תכנית מיתאר שהופקדה - בעוספיה. ביתר המקומות הטיפול נמשך הרבה שנים ולכלל תכנית מיתאר מאושרת עדיין לא הגיע. אינני אומר זאת כדברי ביקורת אלא כציון עובדה. כתוצאה מכך שלא היתה תכנית מיתאר מאושרת, ועדות בניין ערים לא הסכימו לדון ברשיונות בנייה אבל החיים יותר חזקים ונוצר מצב של בנייה בלתי חוקית.

ד. זכין:

בירקה אין תכנית מיתאר.

מר אבני:

לא רק בירקה.

ד. זכין:

שם מתגוררים הקצינים המשוחררים הגבוהים ביותר.

מר אבני:

כאשר נכנסנו לתמונה הסברנו, כי לא יתכן לדרוש מאתנו סיוע מחציב המדינה לבנייה בלתי-חוקית. טענה זו שלנו התקבלה ותרמה תרומה. הגעתי להידברות עם הממונה על המחוז, שעל פי הצעה של תכנית מיתאר בשטחים המיועדים לבנייה, ועדות בניין ערים תדונה ותיחנה רשיון. בענין זה אפשר לציין מפנה לטובה, עד שכמעט ולא ידוע לי על המשך התופעה של בנייה לא-חוקית, אבל אין בכך כדי לפתור את השאלה של תכניות מיתאר, שצריך לקדם אותן. יש מקומות שלגביהם יש הצעה אלא שהיא הוכנה לפני עשר שנים, הדברים השתנו וצריך יהיה לשנות גם את ההצעה.

מר אבני:

מר פלאח ציין כי בשנת 1975 הוקצב סכום של 8 מיליון לירות כהלוואות לשיכון, כלומר, לדיור בלבד. כאשר סקרנו בשנה שעברה את הדברים ראינו שיש עוד הרבה לעשות. יחד עם זאת ידענו שלא ניתן לעשות הכל בבת אחת, גם מבחינה תקציבית ואפילו היתה אפשרות תקציבית - לא קיימות תכניות. לכן הגענו למסקנה שמוכרחה להיות תכנית רב-שנתית אם כי המפנה צריך להיות מורגש ונראה לעין ולכן יש צורך להתחיל לענות בפונקציות מסוימות בצורה יותר בסיסית. נוסף לאמצעי דיור הכנסנו סכומים לא קטנים לנושאי תשתית - 11.5 מיליון לירות לתשתית, וזה ללא ההשתתפות העצמית של הישובים, ופה ושם אני צופה גם להשתתפות של משרדים אחרים.

חבר-הכנסת זכין ציין את הנקודה של חשמו

הישובים. נכון שכל הישובים חוברו לרשת - הישוב האחרון חובר רק לפני מספר חודשים - אבל מתחילה להיות בעיה שבכמה מקומות העומס איננו מספיק. יש מקומות בהם גלקח בחשבון העומד לטווח ארוך ולטווח ביבדני אבל יש מקומות, או מחוסר פרוגרמה או מחוסר ידע, או אולי מתוך חשש להשקעה גדולה, שהוחלט לפי הצרכים הנוכחיים. בירקה, לדוגמה, יש 30 יחידות דיור של חיילים משוחררים ללא חיבור. הסכום לחיבור הוא הון תועפות. כדי לא לחכות למקריות, אנחנו נמצאים בשלב של בדיקה יחד עם חברת החשמל, של הצרכים - אם לעשות תכנית, ולכמה שנים, לתגבור, מתוך ראיית הצרכים השונים, גם המשקיים וגם הצרכניים, לתקופה של חמש - שש שנים קדימה, ותהיה שותפות של משרד המסחר והתעשייה.

במה שנוגע לכבישים פנימיים - אין לנו כל

שותפים. לעומת זאת, כבישי גישה הט ענינה של מ.ע.צ. ויש הסדר עם המועצות האיזוריות של 50% - 50% בביסוי ההוצאות. פיקמאי עם מ.ע.צ. שמועצה מקומית תבוא במקום מועצה איזורית בצנין כבישי הגישה.

גם בתוך הכפר?

ד. זכין:

אנחנו ניתן 70% - 85% הלוואה והיתר - השתתפות של הכפר. אין גורמים משתתפים של

מר אבני:

משרדים אחרים.

מה הדין כשמדובר בכפר ללא מועצה מקומית?

א. לין:

במקרה כזה באה המועצה האיזורית. מבחינה מוניציפלית הנושא מכוסה - או מועצה מקומית

מר אבני:

או מועצה איזורית.

האם אין ישוב דרוזי שהוא מחוץ למסגרת כלשהי של שלטון עצמי?

י. דרניצקי (יודין):

לא. זה כוסה לחלוטין.

מר אבני:

אנחנו מקווים שגם במה שנוגע לתחום המים

יהיו שותפים. בחלק ניכר של הכפרים צריך להחליף את הרשתות הקיימות. בשנים האחרונות נעשתה פעולה אדירה של החלפת צינורות אבל עדיין יש מקומות שצריך להחליף את הצינורות. יש מקומות שיש צורך בבריכות אגירה, כי הלחץ איננו מספיק. כאן תהיה שותפות עם "מקורות".

אשר למבני היגון. עתכנו סקר שנתיים

בדצמבר 1975 או בינואר 1976 אשר מצביע בי לבתי-הספר הקיימים חסרות כ-120 כיתות. החוסר הזה מורכב ברובו לא מחוסר אבסולוטי אלא מדובר על כיתות בחדרים שלא נבנו לשמש כיתות. מספר זה איננו כולל את הגידול בעתיד.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: האם הכיתות נפרדות לבנים ולבנות?

ס. פלאח:

בכפרים הקטנים יש כיתות מעורבות. בכפרים הגדולים, כאשר היה צורך לפתוח בית-ספר חדש, ההורים דרשו הפרדה בין בנים לבנות. משרד החינוך החליט שבבית-הספר החדש תלמדנה הבנות ואילו הבנים ילמדו בבית-הספר הישן. ההפרדה הזאת היא מכיתה ד' ומעלה. עד כיתה ד', בכל המקרים, הכיתות מעורבות, ואילו בכפרים הגדולים קיימת הפרדה מכיתה ד' ומעלה.

מר אבני:

לא יכולנו לספל בתחזית של הגידול בעתיד, כי זו פונקציה של משרד החינוך. הגענו להסדר עם משרד החינוך לפתרון הבעיה אבל ברור שזה ענין לא לשנה או לשנתיים. מדובר בסכומי עתק, העיתוי קשה וברוב המקרים התכנון איננו קיים. סיכמנו על תכנית עם משרד החינוך, וכל משרד ישא ב-50%. אני מעריך שמדובר בתכנית לארבע - חמש שנים כאשר בשנת 1976 הוקצב סכום של 12 מיליון לירות לפעילות, דהיינו, 6 מיליון לירות מכל משרד.

לתאריך של היום יש מיפוי משותף בינינו ובין משרד החינוך, על כל פרט בכל ישוב.

נוסף לסכום של 12 מיליון לירות למבני חינוך, שהוא, כאמור, משותף למשרד החינוך ולמשרד השיכון, בהצעת התקציב שלנו לשנת 1976, על אף כל המגבלות, כללנו 54.5 מיליון לירות לדיור, תשתית, מבני ציבור וזה ללא השתתפות של הישובים או של משרדים אחרים. אם לא יהיה קיצוץ בתקציבו של משרד השיכון, אנחנו מתכוונים לבצע את התכנית על אף כל הקשיים, אם כי יש מקום לחשש שאפילו יהיה תקציב ניתקל בקשיים של חוסר יכולת לבצע אם בגלל חוסר תכנון או בגלל חוסר אפשרויות ביצוע.

אשר לתנאים ולמתודיקה של העבודה. אנחנו קיבלנו את האחריות על ההלוואה או הסיוע לדיור, שהיה נע בין 15 אלף עד 30 אלף לירות. בשנת 1975 ביצענו שינוי מהותי כאשר העלינו את התקרה לסכום של 60 אלף לירות ואם מדובר על חייל משוחרר - הוא קיבל גם 20%, בהתאם לחוק. כידוע, החוק הנדון תוקפו נסתיים ב-31 במאס 1976.

לקראת שנת 1976 ערכנו בדיקה נוספת מתוך מגמה להגיע להשוואה לישיבות דומים יהודיים. הדבר מותנה בכך שלא יהיה קיצוץ בתקציב משרד השיכון. אנחנו מתכוונים להגיע לתקרה לסיוע בסכום של 80 אלף לירות ליוצא צבא, אם הוא מחוסר קרקע.

הואיל והבנייה בישובי הדרוזים היא עצמית, וגם להבא נעודד צורה זו של בנייה, כדי לשמור על האופי ועל רצונם של הדרוזים, אם הבן בונה על הקרקע של הוריו - אין לו הוצאות משלו, אבל אם מפתחים קרקע של המינהל - הוא צריך לשלם. מכל מקום, המקסימום שיקבל יוצא צבא שהוא גם מחוסר דיור וגם מחוסר קרקע, יגיע ל-80 אלף לירות. אם יש לו קרקע - 72 אלף. מדובר על החזר בתשלומים שאפשר לעמוד בהם. הסדר זה הוא מ-1 באפריל 1976. לעומת זאת, מי שאיננו יוצא צבא - ויוצא צבא הוא מושג רחב מאד - יקבל סכום מקסימלי של 40 - 50 אלף לירות. עלי להדגיש, כי בנקודה זו יש עדיין ויכוח מפני שבישובים עירוניים התקרה היא 40 אלף לירות, לפיכך המגמה שלנו היא להגיע ל-50 אלף לירות סיוע כאשר מדובר במי שהוא מחוסר קרקע, אלא שנקודה זו טרם הוכרעה.

אשר לתנאים לתשתית למבני ציבור - הם מושוויים ליישובים עירוניים במצב דומה.

האם הבנייה מבוצעת על-ידם או על-ידי
משרד השיכון?

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:

מר אבני:
הפרקטיקה היא שעדיין לא נתבקשנו להתערב.
היה מקרה בעוספיה שראש המועצה ביקש
שננסה. אמרנו לו שאם נבנה - נבנה שכונה. הוא חשב והעדיף להמחין.

אנחנו מבקשים לשמור ולעודד את התהליך
של בניית בתים בודדים, כי אחרת אנחנו מאיצים את התהליך האורבני.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
עלינו להביא בחשבון שבעתיד נעמוד בפני
מחסור בקרקע, בגלל הריבוי הטבעי.

א. לין:
הבעיה אצל הדרוזים לגבי שיכונים בקומות
חמורה יותר מאשר אצל הערבים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
הדור הצעיר בוודאי יותר מודרני.

מר אבני:
אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה, שכאשר
דנו בשאלת פקיעין היתה שאלה של חבר-
כנסת מסויים ואני מניח ששמעתם את התגובה הן זו של ראש המועצה והן זו
של החיילים המשוחררים, ואם יורשה לי אומר שלדעתי הם צודקים.

כפי שאמרתי, בתשתית ומבני חינוך נשווה
את התנאים לאלה אשר ניתנים לישובים יהודיים באותו סדר גודל.

מבחינה מתודית וארגונית, אנחנו פועלים
דרך ראשי המועצות הנבחרים, ואתם בלבד. נדמה לי שאני לא צריך להרחיב את
הדיבור על כך. בהתחלה היו קצת קשיים, כאשר עדיין לא היו הרגלים שהמועצה
צריכה לחתום על ערובה ולהתחייב. אני מניח שזה לא קיים כיום.

לראשי המועצות היתה טענה שהם אינם מקבלים
ממשרד הפנים מענקים מושווים לישובים אחרים. לעומת זאת נשמעה מאתנו הדרישה
שהם צריכים לקבל על עצמם הלוואות והתחייבויות.

מונתה ועדה מיוחדת אשר ישבה עם נציגות
של כל רשות מקומית והוצעה פרוגרמה מפורטת אשר היתה מורכבת משלושה
מרכיבים: (1) אפשרויות תקציביות לפי התכנית; (2) לפי זמינות תכנון,
כי ברור שאין טעם להקציב לתכנית בשעה שאין תכנית; (3) אפשרויות ביצור,
כי אין טעם להקציב סכומים להקמת מועדון כשאינן מגרש לכך. אני מניח שתוך
שבוע כל ישוב יקבל את האישור, אם יש תקציב, פרוגרמה ואפשרויות ביצוע.

דיברנו עם אנשי הוועד הפועל של ההסתדרות,
כי שיוקמו שלושה בתי הסתדרות בישובים דרוזים. הם צריכים להחליט על הישובים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
תודה למר אבני.

נשמע עוד מה בפיו של מר אלחנן ישי.

א. ישי:
בדרך כלל מקובל עלינו שכאשר אנחנו נזעקים
לוועדה מוועדות הכנסת פירוש הדבר שיש צורך
בעזרה, בתיקון, בדיון על עוול שנעשה. היום אני בא לוועדה וזה אחד המקרים
שבו אנחנו יכולים לציין שלאחר שנתקבלה ההחלטה בדבר שילובם של הדרוזים יש
שיחוף פעולה פורה וטוב בין המשרדים השונים כדי לקדם את העניין. הייתי מרחיק
לכת ואומר שבמקרים רבים הפרה היתה רוצה להיניק יותר משהעגל מסוגל לינוק.

א. ישי:

הסיבה למצב זה נעוצה גם במבנה הכפר, גם בשכנה החברה שאיננה מסוגלת לקבל מה שאנחנו מוכנים לתת, ומצד שני - אין להתעלם מן העובדה שבמשך שנים היה פיגור אבל מרגע שהתחלנו לפעול נדמה לי שהתחוללה מהפכה קטנה אבל בצעדים גדולים במה שנוגע למתן עזרה לכפר ולעדה הדרוזית.

אתיחס לכמה נקודות שהעלה חבר-הכנסת זכין ולכמה בעיות אשר אינן קשורות אמנם למערכת הבטחון אבל יש להן השלכות.

למעשה, כמעט כל יחידות צה"ל פתוחות כיום לפני הדרוזים. אני אומר כמעט, כי הדבר נעשה באופן הדרגתי. ברור שהדברים קשורים ברמתו של החייל המבקש להתקבל ליחידה זו או אחרת. התיקון בשטח זה יבוא כאשר יהיה תיקון ושיפור בחינוך, דהיינו, כאשר בית-הספר הדרוזי יעמוד על הרמה הנאותה, וכאשר דרוזי המבקש להתקבל לחיל האוויר יוכל להתמודד עם נער אשר הגיע לרמה יותר גבוהה. צריך לזכור שהדיון הוא מעשי. הכל תלוי ביכולתו של המתגייס הדרוזי לעמוד בדרישות הטכניות הנדרשות בחיל זה או אחר. מכל מקום, פרצנו את המחסום והראשונים מגיעים לכל היחידות. אותו דבר נכון לגבי הקורסים. כמעט כל הקורסים פתוחים בפני החיילים הדרוזים וגם כאן הדבר תלוי ברמתו של המתגייס, ומי שמתאים - מתקבל. זה המצב בקורסים הגבוהים, בהשכלמות, בית-הספר לפיקוד ומטה - הכל פתוח.

כ-30 בחורים שייכים לעתודה האקדמית, אם כי היו מועמדים אחרים שרמתם גבוהה יותר, אבל בגלל הרצון לקדם את הדרוזים הם הועדפו.

יש בעיה שאנחנו מטפלים בה עם מר פלאח, לגבי אותם תלמידים שלא הגיעו לעתודה אבל מבקשים להגיע אליה ולפיכך צריך לקדם אותם ולנהוג בהם בצורה שונה, דהיינו, לדחות את גיוסם. כאמור, אנחנו מטפלים בנושא זה.

פתחנו גם את המערך התעשייתי של מערכת הבטחון לפני הדרוזים. מר פלאח ציין, בצדק, שאנשים אינם מגיעים.

א. לין: האם זה אחרי המקרה של "מכון שלוש" או לפני כן?

א. ישי: עוד אעמוד על כך.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני שמחה שסגן-שר החקלאות, חבר-הכנסת ג'עבר מועדי הצטרף לישיבה ומקדמת אותו בברכה.

א. ישי: אנחנו יכולים לקבל עשרות בחורים לתעשייה האווירית, אלא שהם אינם מגיעים אלינו. הוא הדין לגבי התעשייה הצבאית, שק"ם וקציני בטחון. בגלל המבנה של הכפר הדרוזי ובגלל הרצון לחיות בכפר ולא לצאת למרחקים, הפניות המגיעות אלינו בודדות. יש גם רצון לקלוט דרוזים במשטרה ובמשמר הגבול. לזכותם של בני הצדה אציין שיש ויכוח בין משמר הגבול לבין צה"ל. משמר הגבול היה רוצה לגייס לשורותיו קצינים דרוזים אלא שצה"ל איננו מוכן לוותר עליהם.

א. ישי:

אשר למכון שלוש". הבעיה הובהרה לכל, גם ליחידות וגם לאנשים. ניתנה גם תשובה לשאלות שהיו בנושא זה. ל"מכון שלוש" לא יכול להתקבל מי שאיננו עובר בדיקה בטחונית כוללת. קצין מסויים, שלא ידע את סדרי הדברים, הביא אנשים ללא בדיקה. זה נוגע גם ליהודים. הכניסה ל"מכון שלוש" היא באמצעות שירות הבטחון הכללי ולא על-ידי משרד הבטחון. הדבר הובהר ודרווי שירצה להתקבל למכון, ויש לו פוטנציאל לכך, טכני ומדעי, יגיש מועמדות, יעבור את הבדיקה המקובלת וינהגו לגביו כמו לגבי כל מקרה אחר.

השבוע סיכמנו סקר שנערך בתוך הכפרים על אפשרויות התעשייה לגבי חיילים משוחררים, מתוך רצון לדאוג גם להזמנות, אם החיילים אמנם יתארגנו. נסיון קואופרטיבי לא התקבל על הדעת. אנשים מקומיים נמנעים מהשקעות, בעיקר מהשקעות בשותפות. הגענו למסקנה, אם כי לא סיכמנו סופית, שצריך להשאיר את הדברים לאינציאטיבה של הנוגעים בדבר. המדינה צריכה אמנם לספק את המבנים אבל לא לכפות דבר. אנחנו מוכנים לתת, אבל כאשר באים לסקור מה המצב בכפר נמצא שאין בו עובדים ואם רוצים להקים משהו - אין עובדים וזה על אף האמור, שהדרווי מבקש להשאר בכפרו, הוא לא מתפנה לעשות משהו ביוזמתו בכפר שלו. כפי שאמרתי, בדעתנו לספק את המבנים מתוך תקווה והנחה שתתעורר גם אינציאטיבה מקומית. יתר על כן, אנחנו מוכנים לעודד כל קבוצה של חיילים משוחררים שתרצה, והיא תקבל את עזרתנו. מכל מקום, גמרנו את הסקר בכפרים אבל אין לנו עם מי לגשת למלאכה, אם כי עדיין לא ויתרנו.

יש אפשרויות רבות לתעסוקתן של הנשים אבל קודם כל יש צורך לשבור ולפרוץ כמה מחסומים.

המינהל הכריז, ובפועל החחיל להגשים, שבכל מקום שיש קרקע של המינהל ליד הכפר שבו חיילים משוחררים - השטח יוקצה לשיכון. יש לי הרושם שבפקיעין ובירקה הדברים מבוזעים. אני מניח שבקרוב יעלו על השטח.

מר אבני:

המקום נבחר. אמרנו שעל אף הקשיים הכלכליים והטופוגרפיים נלך לזה. קיבלנו גם הסכמה של רשות שמורות הטבע לכרסם במקום. אבל כאשר התחלנו לתכנן נתבהרו דברים מדהימים, שהמחיר הוא במיליונים מעל לסביר. יתכן שהיינו מתגברים גם על כך אלא שהכביש צריך לעלות או על מטע זיתים או על שני בתים מאוכלסים. בינתיים נמצאה אלטרנטיבה - דרומה לכביש הגישה, שם יש שטח מישורי צמוד לפקיעין.

א. לין:

מה מרחק מביית-הקברות היהודי?

מר אבני:

זה מרוחק.

מר פלאח:

זה מן הצד השני.

מר אבני:

במקום היו דעות שונות. השארנו את ההחלטה בידיהם. מדובר על 100 יחידות דיור.

א. ישי:

רשומים רק 70.

מר אבני:

אני מקווה שבהתחלת הודש יוני נהיה עם הבולדוזרים בשטח.

א. ישי:

יש לנו הצעות לעבודת נשים. עשינו סקר, יחד עם גב' רות דייץ. כל הסורגות והרוקמות אשר תרצנה לצאת לעבודה - יש מספיק עבודה עבורן. יש גם אפשרות לספק להן עבודה בקבלנות משנה. אנחנו ערוכים לכל דרך ולכל הצעה בענין זה. אנחנו מוכנים גם להכשיר וללמד. זה אמנם תהליך איטי אבל אני מקווה שגם כאן נוכל לקדם ולעשות.

מרביתם לדבר אצלנו על הפקעת קרקע. אני מצטער שאנשי מינהל מקרקעי ישראל לא נמצאים כאן כדי להסביר שלמעשה אין הפקעת קרקע, אבל אינני רוצה לדבר בשמם. מכל מקום, אני חייב לציין שאם משרד הבטחון צריך להחליט על העברת תעשיות צבאיות, הוא מעדיף איזור שבו אין צורך בהעברה של קרקעות לכן אין הולכים לאיזור "תפן" אלא ל"שטח 9", כי ב"תפן" יש דרוזים.

כפרי הדרוזים בקו העימות הוכרו ככפרי עימות על כל הזכויות והחובות שיש לכפרי עימות אחרים.

מתוך בירור עם משרד הפנים מתברר שלא נכונה הטענה שלישובים הדרוזים ניתנים מענקים קטנים יותר. השאלה היא מה הם השירותים שהכפר מבקש לספק לתושביו. כשהוא עורך תכנית ונותן שירותים גדולים יותר - המענקים גם הם יותר גדולים. המועצות המקומיות אינן מאורגנות להגיש הצעת תקציב. סיכמנו שיהיו קורסים לראשי המועצות ולמזכירים, בהם ילמדו כיצד לבנות הצעת תקציב. אני מקווה שמשרד הפנים, אשר התחייב בענין זה, יעמוד בהבטחתו. מכל מקום, בינתיים התביעות שלהן יותר מצומצמות והרצון להשתתף קטן יותר. אנשי הכפרים אינם מוכנים להשתתף בהוצאות ולכן גם ההשתתפות של הממשלה קטנה יותר.

ניסינו לבדוק אצל החיילים המשוחררים

את ענין העיירה בצפון.

מה הרעיון להקים מושב דרוזי בחבל לכיש? מי היוזם של הרעיון הזה?

א. לין:

לא משרד הבטחון.

א. ישי:

מר פלאח:

הרעיון התעורר בעקבות בקשות של זוגות מעורבים בבאר שבע ובאילת. לא מדובר בדרוזים שייצאו מן הגליל לחבל לכיש. מדובר במספר קטן של אנשים והרעיון איננו אקטואלי.

א. ישי:

אני מדבר על עיירה בצפון. עד היום לא הצלחנו לקבל את רשימת האנשים אשר מוכנים ללכת לזה. גם לא קיבלנו הצעה, אם כי היא הובטחה לנו, בדבר איזור או שטח.

מי העלה את הרעיון בדבר העיירה?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

כאשר קיימנו דיון במסגרות של ועדה של הכנסת עוררנו את השאלה הזאת. זה אמנם רעיון מענין אבל הוא צריך להיבדק מטעמים אורבניים, כלכליים ודרוזיים.

א. לין:

עד כה אין תגובה להצעה הזאת.

א. ישי:

האם הרעיון הובא לידיעתם של החיילים
המשוחררים?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

א. ישי:

בוודאי. הם העלו את הרעיון. ביקשנו
הצעה. התחיל ביניהם ויכוח והדברים לא
הגיעו להשמך. עד היום לא הגיעה מן החיילים המשוחררים שום תביעה קונקרטית
וממשית.

לסיכום: אני סבור שבזמן האחרון צעדנו

מספר צעדים קדימה, כדי לעשות שילובם של הדרוזים. אני מקווה שהפעולה
הברוכה והמשותפת הימשך. כפי שצינתי, משרד הבטחון פתח את הדלתות והוא
מוכן להגיש את מלוא העזרה. מכיוון שמדובר על שוויון בזכויות ובחובות,
אנחנו מוכנים לתת את מלוא הזכויות, ואפילו בצורה מועדפת, כדי לקדם את
הדברים.

תודה רבה למר ישי.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

מר אבני:

כאשר מדברים על עיירה אני חוזר ומדגיש,
שהנטייה בקרב בני העדה הדרוזית, ככלל,
היא להשאר בכפר הקיים. זה היה הרקע לנושא של פקיעין, כאשר לפני שנים אפשר
היה לבנות במרחק של שניים - שלושה קילומטרים, על אם הדרך בואכה פקיעין,
אלא שהמועדים, הזוגות הצעירים והחיילים המשוחררים השיבו בשלילה.

אני סבור שלא יהיה זה מן התבונה להציע
הצעות מלמעלה. הצעה שתבוא מלמעלה לא רק שהיא לא תיקלט אלא היא עלולה לעורר
תגובה מתנגדת.

בארבעת הכפרים המרכיבים את המועצה האיזורית

מרכז הגליל קיימות בעיות קרקע חמורות, בגלל מצב טופוגרפי. באנו בדברים עם
המועצה האיזורית כדי לאתר מקום מרכזי בין ארבעת הכפרים, שבו יוקמו כל
מבני הציבור והשירותים לארבעת הכפרים.

מה המרחק הגדול ביותר למרכז הזה?

א. לין:

קילומטר וחצי - שלושה קילומטרים.

מר אבני:

מדובר על מרכז איזורי למעט אותן פונקציות

מר אבני:

שהכרחי להשאיר בכפר כגון: חנות מכולת

וכו' אבל מה שנוגע לסופרמרקט, בית-ספר, תרבות, מרפאה וכו' - אלה יהיו
במרכז. הרעיון הזה נקלט.

עם רשת של תחבורה.

א. לין:

בוודאי.

מר אבני:

יכולנו להיות מיום בשלב מתקדם יותר של

התכנון אבל הועלתה מחשבה מקומית שמא לעשות שני איזורים, אחד לכל שני

כפרים. הצעה זו לא נראית לנו. זה לא כלכלי, יש כאן צורך בהשקעה

דיספרופורציונאלית, והטיפול יהיה לא טוב ויקר. אנחנו מנסים לשכנע בכל

זאת בכיוון של מרכז אחד ויש יסוד שהדבר יתקבל. אם הוא אמנם יתקבל - אנחנו

מתכננים את המרכז הזה שיוכל להיות מאוכלס עם תכנון לטווח ארוך בהיקף ניכר.

בינתיים מדובר על 20 יחידות. אנחנו מקווים שאם יבואו, מרצון, 20 המשפחות

הראשונות, יבואו אחריהן עוד. מדובר על חיילים משוחררים.

ד. לוי:
אני מביין שתכנית כזו מתוכננת להרחבה אל הכפרים בעתיד.

מר אבני:
זה בלתי מוגבל, אלא אם יהיו קשיים טופוגרפיים מבחינת תכנון. מכל מקום, האופציות להרחבה כמצט בלתי מוגבלות.

א. ישי:
אני מבקש לציין שלראשונה צויינה לשבח יחידה שרובה המכריע הם דרוזים, על פעילותה כיחידה. הציון ניתן על עבודה טובה שביצעה היחידה. מדובר על סגירת גבול הצפון.

אני מסכים לדעתו של מר פלאח, כי התסיסה בכפר הדרוזי היא חיובית.

א. לין:
אם כך, צריך לדבר על התעוררות ולא על תסיסה.

א. ישי:
התסיסה השלילית היא שולית.

יש בעיה של הבנה בקרב הציבור היהודי את הנושא הדרוזי, כיצד לקרב את הציבור היהודי אל הדרוזים, כדי שיידע שהדרוזים ממלאים חובות והם זכאים ליחס הוגן בכל מקום. חשוב שהוועדה תמצא דרך, אם באמצעות ארגונים שונים ואם על-ידי קריאה ישירה לציבור היהודי, להסביר שהעדה הדרוזית זכאית ליחס מיוחד.

א. לין:
בהפגנה האחרונה שהתקיימה באוניברסיטה העברית, הדרוזים לא השתתפו בה, אבל הם "זכו" להשמעות, ולא מצד הערבים אלא מצד יהודים שקראו להם "בוגדים".

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אנשי רק"ח אינם מייצגים את היהודים.

ג. מועדי:
אני שמח שמר אלחנן ישי נמצא כאן. עלי לציין שעל אף התקופה הקצרה שהוא במשרד הבטחון, שם הוא מטפל בבעיות הדרוזים, יש התקדמות ניכרת ומצויינת במה שקשור בטיפול בדרוזים.

כידוע, העדה הדרוזית הוקיחה בכל המבחנים שאין להבדיל בינה וביין היהודים. זה מפני שהעדה הדרוזית חשה כי גורלה דומה לגורלם של היהודים.

הדרוזים השתתפו במלחמת יום הכיפורים. הסורים לכדו שלושה חיילים, ששניים מהם הורגו יהודים ואחד דרוזי. ליהודים הם לא הרעו אבל את הדרוזי הם חיסלו. לפני יומיים נערכו בחירות בכפרים ערביים. איש מקרב "החזית" לא נבחר בבחירות בשני הכפרים הדרוזיים. בכפרים אחרים היו כמה רשימות מטעם "החזית".

אני מבקש לשאול: מדוע העולה החדש היהודי, המגיע, לדוגמה, מעיראק, קולטים אותו במשך תקופה מסויימת באופן זמני ואחר-כך משלבים אותו במצב הכללי ואילו לגבנו, הדרוזים, אחרי 28 שנים קיימת עדיין יחידה דרוזית. מדוע לא מאפשרים לאנשי יחידה זו להשתלב ביתר היחידות?

ג. מועדי:

עד היום אין לנו חייל בדרגה שהיא
גבוהה מסגן-אלוף. יש לנו בוגרי תיכון
ובוגרי אוניברסיטאות, מדוע שלא יהיו טייסים דרוזים ובעלי דרגות גבוהות
יותר מבני העדה הדרוזית? נדמה לי שאסיבה לכך נעוצה בעובדה שהיהודים
אינם יודעים מה גודלה של העדה הדרוזית ומה היא העדה הדרוזית. אילו
היו מפורים את החיילים הדרוזים בין היחידות השונות, כי אז היו היהודים
יודעים על מהותה של העדה הדרוזית. אחרי 28 שנים אני סבור שצריכה להיות
אפשרות שחייל דרוזי יגיע לדרגה גבוהה יותר מסגן-אלוף. אם כי אינני
מתיימר להשוות עצמי לגדולים ממני אני מעז לומר שבן-גוריון קיווה לראות
בחיינו רמטכ"ל תימני, ואילו אני רוצה לקוות שעוד אזכה לראות רמטכ"ל
דרוזי. אבל אם אין לדבר על רמטכ"ל דרוזי, אין לי ספק שלפחות מפקד
היחידה הדרוזית צריך להיות דרוזי. במשך תקופה קצרה היה אמנם מפקד
דרוזי שהצליח מאד, אבל משום מה מהרו להחליפו באחר.

אני מקווה שלא רחוק היום בו נשתלב
בכל השטחים ויאפשרו לנו להכנס לכל היחידות הצבאיות.

אני סבור שעושים לנו בעיות רבות
במה שנוגע לדחיית הגיוס. ידוע לי שצעירים יהודיים מקבלים דחייה משירות
מטעמים דתיים, ויש המקבלים אפילו שחרור מלא. הדת הדרוזית איננו אוסרת
גיוס לצבא. יחד עם זאת אני סבור שמי שמבקש דחיית שירות בגלל לימודים,
צריך לתת לו אפשרות ללמוד ולא להעמיד בדרך מכשולים, ביחוד כאשר מספר
החיילים הדרוזים איננו גדול, ואם מספר קטן של חיילים דרוזים ילכו
ללמוד לפני השירות - לא יהיה בכך כדי לגרום למשבר.

אשר לחיילים המשוחררים. לפני כשבוע
ביקרתי עם שר החקלאות ברמת-הגולן. נתנו שם סכום של 600 אלף לירות
לחקלאים, אלא שהם טענו שאינם רוצים בהלוואה מפני שאין להם אפשרות
לפרעה. אני בטוח שיש הרבה חיילים שאם הם יקבלו הלוואות, הם יתקשו
לפרוע אותן, ולכן צריך לתת להם מענקים.

אני חוזר ומדגיש שיש לנו אמון מלא
במר אלחנן ישי. אנחנו מאמינים שבכח ובדצון חזק של אדם אפשר להגשים
הרבה. אני מקווה שמר ישי יעשה להגשמת הדברים.

ברשותכם, בישיבה הבאה אעמוד על נושאים
אחרים.

א. ישי:
אני מודה לאמון הרב שבא לביטוי בדבריו
של סגן שר החקלאות, חבר-הכנסת ג' עבר
מועדי.

יש שאלה אם עדיף לקיים יחידה נפרדת
לחיילים הדרוזים או לפזר את החיילים הדרוזים בקרב היחידות השונות.
זו לא בעיה עקרונית. יש בקרב העדה כאלה הסבורים שמוטב שתהיה יחידה
נפרדת, כדי להרבות בגאות היחידה וכן כדי ליצור תנאים מיוחדים. שיאפשרו
לחיילים הדרוזים לחיות ולנהוג לפי מנהגיהם השונים, דבר שיקשה עליהם
אם יהיו מפוזרים. כאמור, אין כאן שאלה עקרונית אלא שיקול ענייני מה
טוב לדרוזים. אם ישכנעו אותנו שהפיזור עדיף - נעשה זאת. עד היום,
לדעתם של המפקדים הדרוזים, טוב יותר לטפח יחידה נפרדת.

ג. מועדי:
אולי אפשר לחשוב על נסיון, לפזר
רק חלק מחיילי היחידה.

א. ישי:
לפני כשבועיים התקיימה במשרדי מסיבה
לדרוזי שקיבל דרגה של סגן-אלוף.

א. ישי:
אני מקווה שהדרוזים יגיעו לרמות פיקוד
גבוהות יותר. מסיבה זו פתחנו מספר קורסים
וכן אפשרות של נסיעה לחוץ-לארץ להשתלמויות.

בן-גוריון ביקש לדאוג למטכ"ל תימני -
ולא זכה. יש לנו כיום תת-אלוף תימני. אני מקווה שאתה כן תזכה.

ג. מועדי:
אני מוכן להסתפק בינתיים בתל-אלוף.

א. ישי:
נקטנו בצעדים שונים כדי לקדם את הדרוזים.
כפי שצינתי בדברי, הדלתות פתוחות ויש
רצון טוב לעשייה.

מן הטייסיים נדרשת דמה גבוה ביותר, המבחנים
הם קשים ומסובכים ומחייבים עמידה הן במה שנוגע לצד הטכני והן במה
שנוגע לקורדינציה. הבן שלי, לדוגמה, היה ששה חודשים בקורס טייס והודח
בגלל בעיה של גבהים, שלא יכול היה לעמוד בה. רק 2% מן המועמדים מתקבלים.

ג. מועדי:
אולי אחד מהם יהיה דרוזי?

א. ישי:
כדי שאפשר יהיה לדחות את השירות יש
צורך לשנות את החוק. גם יהודים אינם
מקבלים דחיית שירות. השייח מועדי הזכיר את באדרי הישיבה. אני חייב
לציין שתלמידי ישיבות ההסדר אינם מקבלים דחיית שירות. אנחנו עושים
ככל שניתן כדי שהבחורים הדתיים ישתלבו במסגרת ישיבות ההסדר.

ועוד אני חייב לציין שרק אחוז קטן
הולכים לעתודה האקדמאית. מכל מקום, אם יהיה מקרה של בחורים דרוזים
ברמה מתאימה ואם התנאים המוקדמים יהיו טובים ויביאו תועלת - בוודאי
תהיה התחשבות בכך.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
תודה רבה למד אלחנן ישי.

אנחנו מעוניינים למצות את הדיון הזה עד
תום. אני מבקשת שהגורמים השונים המשתתפים בישיבתנו היום ישתתפו גם
בישיבות הבאות. נבדוק את הצורך להזמין לישיבה הבאה את אנשי מינהל
מקדעי ישראל ומשרד החינוך.

א. ישי:
דיוי שיוזמנו גם אנשי משרד הפנים בקשר
לתכניות המיתאר.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
נבקש ממך עמוס עידן, כיושב-ראש ועדת
המנכ"לים, להיות נוכח בישיבה.

אני מקווה שגם השייח ג'עבר מועדי ישתתף
בישיבתנו הבאה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.00.